

FRANK

**DET UNGA GENIET VID
WITTGENSTEINS
SIDA**

CHERYL MISAK

RAMSEY

Översättning: Bitte Wallin

fri tanke

INNEHÅLL

Släktträd	6
Författarens not	9
Tack.....	II
Förord.....	15

DEL I. UPPVÄXTEN

1. Ramseys.....	37
2. Winchester hade kunnat fördärva honom.....	69
3. »Vi lever verkligen i en tänkandets storhetstid«	103

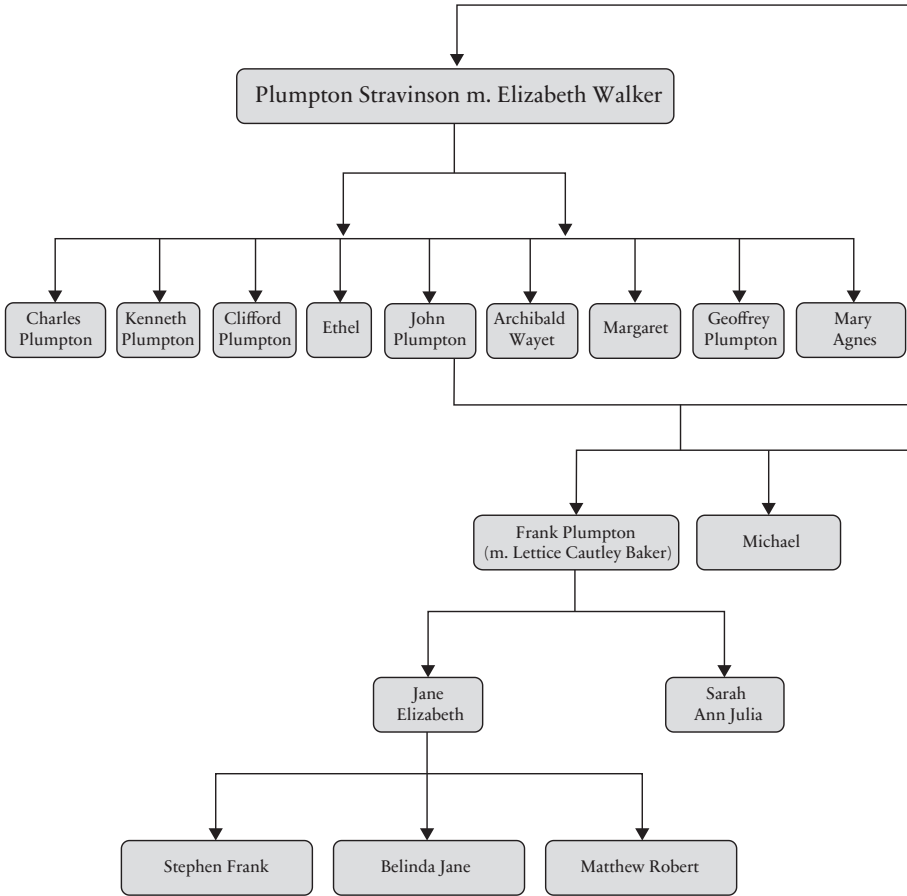
DEL II. MANNEN I CAMBRIDGE

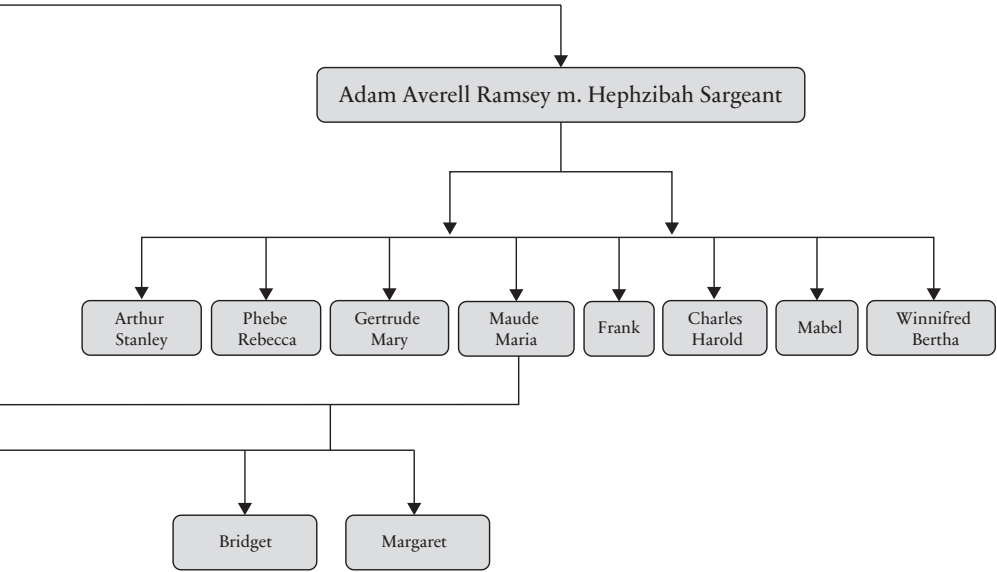
4. Studentlivet.....	129
5. »För min generation var han rätt skrämmande«.....	179
6. Ramsey och den tidige Wittgenstein	203
7. Mellanspel i Wien	229
8. »Grundprinciperna är så filosofiska«.....	275
9. Ny som lärare.....	289
10. Passionen.....	303

DEL III. FEM MAKALÖSA ÅR

11. Stabilisering i arbetet och tillvaron.....	345
12. Revolution i filosofin	373
13. Två kriser	409
14. Nationalekonomin i Cambridge	427
15. Ramseys nationalekonomi: det bästa görliga	443
16. Åter till matematiken.....	475
17. Wittgenstein kommer hem.....	495
18. »Filosofins problem måste delas om jag ska kunna lösa det«	545
19. Ett livs slut och betydelse.....	585
 Lista över illustrationer	611
Lista över förkortningar	613
Noter	617
Bildkällor	667
Bibliografi	669
Personregister.....	693

Släktträd

Förord

Börja vid slutet

DET ÄR OFRÅNKOMLIGT att en biografi över Frank Ramsey börjar med, och tyngs av, hans död. Han var en av de mest betydande och inflytelserika tänkare som Cambridge skapat genom tiderna – trots att han dog kort före sin 27-årsdag, i januari 1930. I november 1929 låg den unge läraren vid King's College i Cambridge sjuk i gulsot. Varken familjen och vänkretsen anade oråd, för sjukdomen var vanlig. Några veckor efter att Frank insjuknat fick hustrun Lettice influensa, och han flyttades till sin pappa och sitt gamla föräldrahem på andra sidan staden. Lettice hade deras två små flickor att ta hand om och behövde få vila. Till jul kom brodern Michael hem, och på nyårsdagen skrev han i sin dagbok:

Sedan till Frank. Han var sängliggande i gulsot, den stackaren, och han såg väldigt försvagad ut. Vi talade om sådant vi brukar och käbblade mindre än vanligt. Han ansåg att mycket bedrövelse i världen berodde på »otillfredsställd lust«. Jag började förklara önskan att »kontemplera det enastående« och han lät mig hållas, fast han inte förstod. »Har du kommit någonvart med det knepet?« frågade han!

Michael, som inom familjen kallades Mick, var vid det här tillfället prästbiträde i Liverpool. Med tiden blev han ärkebiskop av Canterbury. Frank brukade kalla honom »min lillebror adjunkten«. Michael var mycket benägen att kontemplera »det enastående« och inte alls benägen att sörja över otillfredsställd lust. Frank var övertygad ateist, impregnerad av bohemkultur och intresserad av Freud. Han fann det både frustrerande och komiskt att hans bror, som han stod så nära, vigde sitt liv åt en gud som inte fanns. De munhögg ofta om det, för det mesta med gott humör.

Den 3 januari noterade Michael att Frank »fortfarande ser sjuk ut«. När Frank skrev till Lettice från sitt nya sjukrum var han orolig för henne och visade också första tecknet på oro för egen del. Han bad henne kontakta en läkare i hennes släkt, där det fanns gott om sådana, och fråga vad han visste om gulsot. Lettice tog kontakt med sin morbror Bobby, erfaren kirurg vid Guy's Hospital i London. Bobby blev bestört över Franks tillstånd och sedan gick det snabbt. Frank fördes med ambulans till Guy's och blev där inlagd på en avdelning för undersökande kirurgi, uppkallad efter Lasarus. De två nära vännerna Frances Marshall (senare Partridge) och Ludwig Wittgenstein anslöt till Lettice vid hans sjuksäng under dessa svåra dagar. Det inträffade inget mirakel. Frank avled tidigt på morgonen söndagen den 19 januari. Han efterlämnade sin familj och en djupt skadad krets av vänner och kolleger.

Förlusten drabbade också många vetenskapsområden. Om vi räknar in studenttiden var Frank Ramsey akademiker i tio år. På den korta tiden gjorde han bestående avtryck inom hela sju discipliner, beroende på hur man delar in dem: filosofi, nationalekonomi, teoretisk matematik, matematisk logik, matematikens grundvalar, sannolikhetsteori och beslutsteori. Den österrikiske nationalekonomen Joseph Schumpeter liknade honom vid ett ungt fullblod som spritter av idéer och brinner av iver att skapa lösningar på problem:

Denne unge man var utan tvekan en sann produkt av Cambridge när det är som bäst – det kan ingen tvivla på som någon gång fick möta honom, vilket författaren till dessa rader gjorde blott en gång. I diskussioner imponerade han, märkvärdigt lik en förvuxen tvååring som bär sig åt på kapplöpningsbanan på grund av krafter i övermått.

John Maynard Keynes uttryckte något liknande i sin minnesruna, där han beskrev en pojkaktig entusiasm och brist på återhållsamhet i Ramseys tänkande, skrott och relationer:

Hans bastanta, kraftfulla gestalt, hans spontana gurglande skrott, enkelheten i hans känslor och reaktioner, ibland halvt skrämmande och

någon enstaka gång närmast grymma i sin direkthet och bokstavlighet, hans uppriktighet i tanke och hjärta, hans blygsamhet och den förunderliga, obehindrade effektiviteten i det intellektuella maskineri som malde på bakom den breda pannan och det stora, leende ansiktet...

Mitt syfte är formulerat utifrån de här iakttagelserna av Schumpeter och Keynes. Jag avser att ge uttryck för det som fyllde tanken och hjärtat hos denna makalösa unga människa, som själv var fylld av krafter i övermått.

Tanken

Som Schumpeter konstaterade var Ramsey i hög grad en produkt av Cambridge. För dess universitet var den här tiden en period av särskild lyskraft. Under de tre decennier Ramsey levde var Cambridge hem, av och till, för filosoferna Bertrand Russell, G.E. Moore och Ludwig Wittgenstein, nationalekonomerna J.M. Keynes, Arthur Pigou och Piero Sraffa samt matematikerna G.H. Hardy och J.E. Littlewood. Ramsey kom att få omfattande kontakt med dem alla.

Men samtidigt som Ramsey i mycket var en produkt av sin tid och miljö, var han också ett av de sällsynta snillen vars idéer tycks ta ett språng över de samtidas tänkande och slunga ut diskussionen i en framtid som bara han kunde skönja. Han har blivit något av en myt inom alla discipliner som han kom i beröring med. Här gäller det att vara medveten om vad en förtida död kan göra med ett rykte. Det kan förstärka det som lovar gott och förespegla en storhet som kanske hade omintetgjorts av besvikelser längre fram, om döden inte kommit emellan. Men också när vi väger in det, står det klart att Ramsey var ett geni.

Han är kanske mest känd för sitt banbrytande arbete kring beslutsfattande under osäkerhet. Studien »Truth and Probability« löste problemet med hur grader av övertygelse kan mätas och erbjöd dessutom en logik för partiell övertygelse och en modell för subjektiv förväntad nytta. Det är resultat som utgör stöd för dagens nationalekonomi och

bayesianska statistik och även har stor betydelse inom psykologi, artificiell intelligens och annan samhällsvetenskap och fysisk vetenskap. »Truth and Probability« blev inte publicerad under Ramseys livstid – han var mitt uppe i arbetet med att bygga vidare på den och skriva en bok med samma titel när han gick bort.

Inom renodlad nationalekonomi publicerade Ramsey två artiklar i Keynes *Economic Journal*: den ena om optimal beskattning, den andra om optimalt sparande. De har båda blivit klassiska och gett upphov till var sin gren inom nationalekonomin och ett antal teorier belönade med ekonomipriset till Alfred Nobels minne. Han identifierade högst moderna problem och lösningar på dem som satt agendor vars relevans består än i dag, hundra år senare. Hans generella modell (numera modifierad och känd som Ramsey–Cass–Koopmans-modellen) ingår fortfarande i kurslitteraturen på de flesta grundutbildningar, och inom nationalekonomin lever hans namn också vidare i benämningar som Ramseyprissättning, Ramseyproblem, Keynes–Ramsey-regeln med mera.

Inom filosofin åstadkom han framsteg inom logik, matematikens grundvalar, sanningsteori, språkfilosofi och beslutsteori. Den ledande 1900-talsfilosofen Donald Davidson myntade 1999 begreppet Ramsey-effekten – fenomenet att man upptäcker att ens spännande och till synes originella filosofiska rön redan har lagts fram, och lagts fram med större finess, av Frank Ramsey. Utöver den fina övergripande benämningen har filosofin, precis som nationalekonomin, gett enskilda innovationer och metoder namn efter Ramsey: Ramseysatser, Ramseytestet för villkorssatser, ramsefyfiering, ramseysk ödmjukhet och så vidare.

I den teoretiska matematiken hittar vi en fruktbar gren inom kombinatorik och grafteori. Ramseys upptäckt här var ett bokstavlighetsidospår. Han hade ägnat sig åt avgörbarhetsproblemet – *das Entscheidungsproblem* – som den tyske matematikern David Hilbert hade aktualiserat 1928. Det ställde frågan om det fanns ett sätt att avgöra huruvida en viss mening i ett formellt system är giltig eller sann. Ramsey löste ett specialfall av problemet, drev dess generella formulering så långt han kunde och såg tydligt var gränsen gick. Kort efter hans död skulle

uppståndelsen bli stor när Kurt Gödel, och senare Alan Turing, visade att gränsen var hård och fast och problemet olösbart. Men ett teorem som Ramsey bevisat längs vägen i sitt försök, ett viktigt matematiskt faktum som i dag heter Ramseys teorem, visade att system som ser ut att präglas av total oordning ändå måste rymma en viss ordning. Den gren inom matematiken som studerar villkoren för att ordning ska uppstå kallas numera Ramseyteori.

Han spelade också en viktig roll i idéernas historia. Redan som student hade Ramsey skapat sig en position i Cambridges respektiveringande miljöer. Han fick Keynes att börja tvivla på sin nypublicerade sannolikhetsteori, skrev en redogörelse som dömde ut C.H. Douglas förslag om samhällskrediter och – kanske mest iögonenfallande – fick ett oerhört starkt inflytande på Wittgenstein. 1921, som 18-åring, blev Ramsey ombedd att översätta Wittgensteins tidiga och ytterst komplicerade *Tractatus Logico-Philosophicus*. Så fort den publicerats (1922) skrev han en kritisk anmälan som fortfarande står sig som en av de mest centrala tolkningarna. Som vi ska få se var det främst Ramseys ihärdiga invändningar mot teorin om mening och sanning som formulerats i *Tractatus* som faktiskt fick Wittgenstein att röra sig bort från den och mot vad vi i dag uppfattar som den sene Wittgenstein. Det var en av filosofihistoriens allra viktigaste vändningar. Wittgenstein bar ett huvudansvar för hur filosofin kom att utvecklas i Cambridge och på andra håll. Ramseys bok hade, om den blivit färdigskriven, kunnat korrigera kursen för filosofin under denna viktiga period.

Mycket av det Ramsey åstadkom fick effekt först långt efteråt. Det berodde delvis på att hans arbeten var framsynta. Resten av världen behövde komma ikapp honom, framför allt i tekniskt avseende. Vi får fortfarande anstränga oss att förstå vissa grepp och bevis som Ramsey påstod var självklara. Det fördröjda genomslaget berodde delvis också på att så mycket av arbetet blev oavslutat, med idéerna kvar i utkast och noteringar, levande till sitt tankeinnehåll men dömda att aldrig bli färdigbearbetade. Vännen och kollegan Richard Braithwaite publicerade vissa manuskript och utkast i sitt urval av Ramseys texter, *The Foundations of Mathematics and Other Logical Essays* från 1931. Braithwaite snyggade till några av manuskripten och försåg dem

med titlar, vilket ibland skapade subtila förskjutningar i innebörd. Bokmanuset avstod han från att publicera något ur, och han insåg inte dess betydelse förrän långt senare. Det manuskriptet och diverse andra anteckningar gavs ut så sent som på 1990-talet. Det betyder att vi först på senare år har haft tillgång till en fullständig och rättvisande bild av Ramseys tankevärld. Ett av syftena med min bok är att visa på betydelsen av de relativt okända arbetena, såväl som de klassiska artiklarna.

Det kommer att stå klart att en av sidorna hos Ramsey som gjorde honom så speciell – och radikal – var att han såg det som kännetecknande för en god teori att den är »realistisk«, eller förmår göra skillnad i praktiken. Hans generella hållning var att distansera sig från högre metafysik, mystiska lösningar på våra svåraste problem, frågor som inte låter sig besvaras och begrepp som inte låter sig definieras, och närma sig mänskliga problem som principiellt går att lösa på ett verklighetsförankrat sätt. Som Steven Methven har uttryckt det bortsåg Ramsey från det mytiska och metaforiska och lät i stället människor – »ändliga, felbara och ändå extraordinärt funktionella« – stå i centrum för hans teorier. På Ramseys tid ägnade sig Bertrand Russell, Wittgenstein och Wienkretsen alla åt att söka visshet och logisk renhet. För dem var innebörden av sanning att våra satser korrekt återger en verklighet som är helt oberoende av oss. Ramsey skulle lämna utrymme för den sortens absoluta sanning när det gällde en mycket begränsad kategori satser. Men beträffande det allra mesta som vi tror på gick han emot sina samtida. Han ägnade sig åt att söka uppfattningar som skulle fungera bäst för levande människor.

Hjärtat

Paul Samuelson, den förste amerikan att motta ekonomipriset till Alfred Nobels minne, hade rätt i att »Frank Ramsey var ett geni enligt alla kriterier för genialitet«. Däremot var Ramsey raka motsatsen till den sorts person som epitetet oftast förknippas med. Han var ingen gåtfull, sektinspirerande excentriker. Han var undantaget bland så

kallade genier – genialisk, öppen och blygsam. Som brodern Michael uttryckte det var han »mycket tillgänglig för sina medmänniskor«. »Aldrig en scenpersonlighet«, ansåg Ivor (I.A.) Richards, en av grundarna till den litterära kritikens nya Cambridgeskola. Frances Marshall hade aldrig hört någon säga ett ont ord om honom – hon trodde inte det var möjligt. Richards sammanfattade honom så här: »Frank var aldrig annat än seriös inför något och aldrig heller högtravande inför något.« Men bäst formulerade sig brodern Michael: trots att Frank var så intelligent och bildad hade han »en total brist på mallighet«. En händelse som Wittgenstein återberättade fångar även den Ramseys karaktär perfekt. När Wittgenstein arbetade som lärare i en liten by i Österrike kom Ramsey dit på besök. På en vägg i ett av klassrummen fanns en anatomisk plansch som var tänkt att visa att vissa »ovanor« kunde ge förstorat hjärta. Ramsey ansåg att en elevs ambition borde vara att få ett så stort hjärta som möjligt.

Ramseys eget hjärta var överdimensionerat, precis som hans skratt och fysik. Huvudet, skrev Braithwaite i en runa, var femhörnigt och leendet milt; hans »enorma kroppsstorlek« stod i perfekt proportion till »omfattningen av hans intellekt och hans förkrossande skratt«. Moore strök under »förkrossande« i sitt exemplar av runan. »Han skakade av skratt«, berättade Patrick Wilkinson, som senare blev kollega med Ramsey på King's College. Och hans skratt var verkligen särpräglad – när en son till system Bridget var student på det college där Ramsey gått grundutbildningen, hörde en i tjänstefolket skrattet (utan att se från vem det kom) och utbrast förundrat att det lät precis som om Frank Ramsey återuppstått.

Ramsey framträder alltså inte bara som en av de mest imponerande tänkarna i filosofins, matematikens och nationalekonomins historia, utan också som en av de mest tilltalande personligheterna. Även när vi väger in tendensen att romantisera egenskaperna hos någon som dött så ung finns ett överflöd av belägg för en enkel, uppriktig, varm och generös karaktär. Men det finns även brister, och jag kommer inte att blunda för dem. Ramseys naturlighet och livslust var oftast en styrka hos honom, men ibland också en svaghet. Den gjorde honom naiv och förtvivlad i kärlekslivet, tills han fick fotfäste där. Det är absolut inget

ovanligt för en ung man, men som vi ska se blev det så problematiskt för Ramsey att det ibland slog över i bittert felfinneri riktat mot både honom själv och andra.

Att Ramsey, hur han nu bar sig åt, lyckades prestera alla sina intellektuella bragder på bara ett decennium kan göra det lätt att tro att han knappt hade tid över till att leva, och att en biografi över honom säkert handlar mest om hans arbete. Det stämmer inte. Han levde ett spännande liv i en spännande tid. Han inledde grundutbildningen i Cambridge i oktober 1920, inte långt efter första världskriget, när de unga britter som överlevt fortfarande brottades med allt som gått förlorat och med sitt återinträde i en fredlig värld. Han ingick i den ström av en viss sorts engelsmän som reste till Wien för att gå i psykoanalys och blev »botad« av en elev till Freud. Han var vital medlem i det hemliga och elitbetonade debattsällskapet Apostles i Cambridge under en av dess mest intressanta perioder och stod nära Bloomsburykretsen av författare och konstnärer som hade en fri syn på sex, hyste kärlek till vänskapen och förde spirituella, skvallriga och chockerande samtal.

Ramsey verkar faktiskt inte ha känt en enda människa som var trög eller tråkig. Många av hans vänner gjorde viktiga insatser senare i livet. Lionel Penrose blev grundare till den moderna brittiska genetiken. Kingsley Martin blev redaktör för *New Statesman*. Max Newman blev med tiden ledande kodknäckare under andra världskriget och datapionjär. Den här biografien kastar ljus över deras liv, och även livet för många andra viktiga gestalter i det brittiska tänkandets moderna historia vars vägar korsade Ramseys. Vi får också indikationer på att den här märkvärdiga samlingen individer, i det drivhus som 1920-talets Cambridge var, spelade en huvudroll för filosofins, nationalekonomins och matematikens fortsatta utveckling. Genom ökad insikt om den historien kan vi få bättre insikt om de teoretiska discipliner vi engagerar oss i och på så sätt förstå oss själva bättre.

För mer strama akademiker kan Ramseys personliga erfarenheter te sig irrelevanta för det verkligt viktiga med honom – de intellektuella bedrifterna. Det skulle kanske rentav kunna uppfattas som kränkande att dra fram intima fakta om hans känsloliv och sexuella

relationer, till exempel. Men sådana reaktioner är missriktade, som jag ser det. Dels kommer det att framgå att Ramsey och hans hustru var frigjorda i sådana avseenden. Lettice Ramsey anförtrorde faktiskt King's Colleges Archive Centre kopior av praktiskt taget allt känsligt material. Det innebär att det har funnits allmänt tillgängligt och att många intima detaljer redan publicerats. Ramseys syster Margaret Paul återger några av de mest ångestladdade breven och dagboksanteckningarna i sin biografi över brodern. Henry Hemming beskriver i sin biografi över Geoffrey Pyke en tidig, genant händelse i Ramseys sexliv. John Forrester och Laura Cameron har beskrivit och citerat mycket som rört Ramseys psykoanalys och de personliga problem som fick honom att söka behandling. Men de ämnena har inte alltid placerats i sitt hela sammanhang – exempelvis inom ramen för Bloomsburys öppna förhållningssätt och modevurmen för Freud. Ett motiv för att ta upp intimiteter i Ramseys liv i den här biografen är alltså att rätta till missvisande intryck.

Ett annat skäl att ta upp sådant som rör inte bara tanken utan också hjärtat är att Ramseys idéer framstår i ett tydligare ljus när vi upptäcker att de ligger i linje med hans personlighet. Hans instinkter var direkta och tog sikte på fakta, inom livets alla områden. Vi skulle rentav kunna hävda att skillnaderna i personlighet mellan Ramsey och Wittgenstein – en av hans viktigaste samtalspartners – kommer till uttryck som skillnader mellan deras filosofier. Johann Gottlieb Fichte är känd för följande uttalande:

Vilken sorts filosofi man väljer beror ... på vilken sorts människa man är; för ett filosofiskt system är ingen livlös möbel som vi kan rata eller godta efter eget tycke; det är i stället något som besjålas av personen som omfattar den.

Jag avser att visa att det är särskilt sant vad gäller Ramsey och Wittgenstein.

Slutligen kommer de som intresserar sig för människor, såväl som idéer, att vilja få se att Ramseys skenbart lättrövrade överlägsenhet ska betraktas mot en bakgrund där han hade hela registret av mänsklig

affekt och oro att kämpa med. Han sattes högt redan som barn och gick snabbare fram i skolan än sina jämnåriga, vilket gjorde att han hela tiden var minst tre år yngre än studiekamraterna. Det skulle han få lida för. Utåt sett framstod Frank Ramsey kanske som ett sakligt och logiskt ljushuvud, men han var lika känslomässigt sårbar som alla andra. Han var fullt medveten om den bräckligheten, och den intresserade honom både personligt och intellektuellt. Han var inte bara en utomordentligt talangfull teknisk teoretiker utan utforskade också frågor som rörde psykologi, etik, politik och livets mening. Jag vågar påstå att Ramseys gripande formuleringar om vad det innebär att vara människa har lika mycket att ge oss i dag som hans insatser inom mer specialiserade områden.

Utmaningar

Det är förståeligt att en heltäckande biografi över tänkaren Ramsey har låtit vänta på sig. Många av ämnena och problemen han ägnade sig åt ter sig ogenomträngliga för alla utom ett litet fåtal specialister, och spektrumet är häpnadsväckande brett. Den som har ambitionen att försöka förstå Ramsey till fullo behöver kunna finna sig till rätta både i de tekniska detaljernas minsta vrår och på det abstrakta tänkandets högsta höjder. Uppgiften är krävande.

Hittills har vi en fantastisk radioproduktion om Ramsey gjord av BBC, en fristående biografi skriven av en syster och biografiska kapitel i fina kommentarer till Ramseys verk.* Men en samlad biografi har ingen tagit sig an. Eftersom vi väntat på en sådan i snart hundra år har jag försökt göra något som kanske är omöjligt. Jag har försökt tillfredsställa alla parter som intresserar sig för Ramsey av ett eller

* Se Hugh Mellors *Better than the Stars* (BTTS) och »Cambridge Philosophers I: F.P. Ramsey« (1995), Margaret Pauls *Frank Ramsey: A Sister's Memoir* (2012), Karl Sabbaghs *Shooting Star: The Brief and Brilliant Life of Frank Ramsey* (2013), Nils-Eric Sahlins *The Philosophy of F.P. Ramsey* (1990a), Pedro Garcia Duarte »Frank P. Ramsey: A Cambridge Economist« (2009a) samt Gabriele Taylors »Frank Ramsey: A Biographical Sketch« (2006).

annat skäl – för hans prestationer i beslutsteori, sannolikhets-teori och matematik; hans arbete med filosofins djupaste frågor, som sanningens och meningens natur; hans banbrytande framsteg inom nationalekonomi; hans relation till Wittgenstein; hans strövtåg i psykoanalysen och så vidare. Resultatet är en introduktion till hans gärning och samtidigt en skildring av hans liv.

Mitt eget expertområde är filosofin, och mycket talar för att den disciplinen erbjuder den bästa grunden för att försöka ta sig an Ramseys tänkande som helhet, även om en filosofiskt lagd nationalekonom också vore lämpad för uppgiften. Hur som helst ska jag avstå från tafatta försök att förklara sådant som går över min horisont. Jag har bett akademiker som tillhör de allra främsta inom områden som kombinatorisk matematik, teori om optimal beskattning och teori om optimalt sparande att skriva korta gästbidrag. Också när något av intresse för en specialist har tillhört mitt eget fält har jag faktiskt bett gästskribenter förklara briljansen i Ramseys synsätt eller visa var gnistor från hans tänkande har tagit mark. Min text är skriven för allmänna läsare av ett visst slag, medan deras texter är avsedda för dem som vet – eller vill veta – mer. Experternas bidrag kommer att vara ovärderliga för vissa och obegripliga för andra. Man kan hoppa över dem utan att det gör tankegången i huvudtexten otydlig.

En annan utmaning är att Ramseys arbete framträder tydligt för oss först när vi ser det som reaktioner på hans samtida och på den moraliska, politiska och ekonomiska händelseutvecklingen när han levde. Här är en någorlunda utförlig bakgrund som beskriver gestalter som Russell, Moore, Wittgenstein, Keynes och Pigou på sin plats. Att göra var och en av dem rättvisa hade krävt separata och tjocka böcker. Jag har varit tvungen att korta ner resonemangen om deras ståndpunkter.

Ytterligare en försvårande omständighet är att Ramsey ofta lade fram väldigt komprimerade argument och bevis, utifrån en förväntan att vi kunde fylla i luckorna och hålla samma takt som han. Han presenterade ofta en viktig poäng i form av en fyndig kommentar och bemödade sig inte om förklaringar. Som Moore uttryckte det kort efter Ramseys död:

[han] hade en exceptionell förmåga att dra slutsatser av en invecklad samling fakta... Men ibland känner jag att han låter bli att förklara saker så tydligt som han hade kunnat, helt enkelt för att han inte kan se att någon förklaring behövs.

Tjugo år senare fångade Ramseys vän nationalekonomen och statistikern Roy Harrod hans analytiska väsen på ett fulländat sätt:

Den intellektuella processen är vitglödgad; men stilen är behagligt sval, som när någon gammal naturalist tar med en på vandring ute på landet och gör spontana observationer.

Att Ramsey dog i förtid gör också att vi inte kan redovisa förklaringarna som Moore och andra saknade. Kanske hade han gjort det om han fått mer tid. När vi betraktar en ung människas tänkande har vi dessutom en tendens att använda samma människas tänkande i mogen eller vuxen ålder som referensram, och det kan vi inte göra här. Ramseys ytterst korta vuxenliv ger oss inte mycket att gå på.

Det moderna draget hos Ramseys idéer tillför ytterligare en utmaning. Det skapar en ständigt närvarande risk att anamma en anakronistisk, framstegspräglad historieskrivning. Det kan vara frestande att tolka hans arbete utifrån dagens teorier och tänka att Ramsey ofrånkomligt leder fram till detta specifika nu. Även de som var samtida med Ramsey och intervjuades i början av 1980-talet hade fått sina minnesbilder färgade av senare händelser och teorier av alla möjliga slag. Jag kommer att placera Ramsey i kontexten där han befann sig, i ett försök att undvika sådana förvanskningar.

Men jag kommer också att behöva använda mig av aktuella ståndpunkter – med försiktighet. Ramseys idéer beskrivs nästan alltid som före sin tid. Därför kommer jag att behöva blicka tillbaka från där vi står i dag och undersöka vilka hans bidrag var, både till den idéhistoriska utvecklingen och till fristående idéer. Den första uppgiften underlättas i viss mån av att Ramseys frågor och sätt att besvara dem levde kvar i Cambridge, och de spåren går att följa. Under många år efter hans död brukade Wittgenstein och Moore, när de ledde

diskussionstillfällen i filosofi, späcka sina kommentarer med »Skulle Ramsey säga det?« eller »Hade Ramsey tänkt så?«. I sina anteckningsböcker noterade Moore så sent som 1953 vad Ramsey skulle ha sagt om olika saker. Richard Braithwaite baserade mycket av sitt eget arbete på Ramseys, och att Wittgenstein tog avstånd från sin tidiga hållning berodde framför allt på Ramsey. Hans inflytande fortsatte alltså att påverka diskussionen också långt efter hans död. Jag kommer att visa på Ramseys bestående inverkan genom att spåra tankelinjer tillbaka till honom när de linjerna går att urskilja. Där det finns avbrott – när Ramseys idéer återkommer flera decennier senare utan att vägen bakåt är tydlig – kommer jag att lägga fram förklaringar till det.

En liknande risk är att falla för frestelsen att uppfatta Ramsey som någon sorts gud. Som det verkar behöver även intellektuella, precis som alla andra släkten, sina hjältar – de sällsynta överbegåvade exemplen som det går att bygga historier kring. Sådana narrativ förenklar utan tvekan det som är komplext och tillskriver portalfigurer för mycket av äran. Här är det möjligt och önskvärt att göra korrigeringar och lyfta fram dem som förvisats till undanskymda positioner. Jag har gjort det i några fall och riktat ljuset mot vissa mindre kända gestalter, som den polska sannolikheteoretikern Janina Hosiasson. Men samtidigt behöver beskrivningarna av hur vi nått dit där vi står i dag hänga ihop. Om vi ska kunna förstå en disciplin behöver vi kartor över den, och de kartorna kommer att visa på erkända inslag i landskapet. En led genom ödemarken skulle kunna vara skyltad var femte meter, men det blir en bättre led om bara viktiga vägskäl märks ut. Ramsey förtjänar tydliga markeringar i historieskrivningen inom filosofi, nationalekonomi och matematik.

En utmaning ter sig trivial i jämförelse men ställde ändå till problem för mig: jag var osäker på vad jag skulle kalla honom. Jag beslöt att använda »Frank« när jag diskuterar hans liv och »Ramsey« när jag diskuterar hans arbete. Det finns inte särskilt många fotografier av honom, eftersom det viktigaste albumet (från åren 1928 och 1929, när Lettice började ta mycket bilder) har gått förlorat. Men på de bilder som finns bevarade lyser en oförställd personlighet igenom. Att kalla en sådan människa vid efternamn känns uppstylat, framför

allt i skildringen av uppväxten. Men det vore lika märkligt att använda »Frank« när hans arbete diskuteras, inte minst eftersom efternamnet skänker glans åt så många viktiga teorier och innovationer.

Ett annat mindre beslut jag blev tvungen att fatta rör hanteringen av den stora samlingen aktörer, som efter att ha gjort en första entré ofta återkommer på scenen. För att inte riskera att störa läsaren genom att varenda gång slaviskt ange vem som är vem, låter jag namnregistret sköta den uppgiften. Sidan där personen ifråga presenteras ordentligt (inte nödvändigtvis där namnet nämns första gången) står med fet stil.

Slutligen går det inte att beskriva ett liv, och inte heller ett livsverk, utan att tillföra det sin egen tolkning och teckna dess bana eller förlopp. Annars får vi inte mer än en tröttsam återgivning av vad som sagts, återberättats och skrivits. Jag har bemödat mig om att spåra och ange alla tillgängliga källor, och hantera dem så neutralt som möjligt, för att göra min tolkning av Ramsey så sanningsenlig den kan bli. Men många fakta vad gäller både hans liv och hans arbete har inte överlevt till vår tid, och även det som faktiskt gjort det kräver tolkning. Tidvis har min egen läsning behövt ta extra stor plats. Till exempel går det inte att diskutera Wittgensteins idéer utan att ta ställning i akademiska tvister.* Dessutom blev jag intresserad av Ramsey eftersom han tog ställning för den sorts filosofiska pragmatism som jag redan uppfattat som riktig. När jag presenterar honom som pragmatist av det speciella slaget har jag placerat texterna i tidsordning så att läsaren inte ska få det felaktiga intrycket att jag tvingar på honom en obefogad tolkning.

Om man uppskattar ett starkt narrativ, en övergripande berättelse där allt knyts samman, råkar den pragmatismen erbjuda det. Ramsey avvisade metafysiska och mystiska svar på våra mest grundläggande frågor och ville hellre visa på lösningar med närmare koppling till människans fasta mark. Också i sitt eget liv var han en sorts pragmatist som alltid försökte ordna saker och ting på bästa sätt och utifrån största möjliga optimism, för sig själv, för sina vänner och för sina

* Min läsning av Wittgenstein och av hans relation till Ramsey skiljer sig från bland annat den »resoluta läsning« av Wittgenstein som initierades av Cora Diamond (1995, 2011). Se min *Cambridge Pragmatism: From Peirce and James to Ramsey and Wittgenstein* (Misak 2016).

relationer till andra. Från den ambitionen finns förstås undantag, både i hans tänkande och i hans tillvaro, och jag kommer inte att försöka pressa in allt beträffande Ramsey i den mallen.

Angående primära källor

Med tanke på hur kort Ramseys liv blev hade man kunnat tro att det inte vore så väldokumenterat. Det stämmer inte. Ramseys pappa Arthur skildrade sonens liv inte bara en utan två gånger – dels i en självbiografi mot slutet av hans egen levnad, dels i en klippbok fylld med brev och omdömen från skoltiden sammanställd kort efter Franks död. En fin biografi skriven av Franks lillasyster Margaret Paul gavs ut 2013, efter att hon avlidit. Det finns också ett rikt material som härrör från några av den aktuella tidens mest hyllade författare av dagböcker och brev. A.C. (Arthur) Benson, rektor vid Magdalene College, essäist, poet och systerson till Henry Sidgwick, vars dagböcker omfattar drygt fyra miljoner ord och 180 band, ger oss kunskap om den unge Frank och hans familj. Frances Marshall, den fjärde medlemmen av hushållet i Bloomsburygruppens kärna (konstellationen Lytton Strachey–Dora Carrington–Ralph Partridge), gör detsamma vad gäller den vuxne Frank. Det finns upplysningar att hämta i arkiverat material, bland annat från Winchester College; Trinity College, Cambridge; akterna över Ramsey, Keynes, Braithwaite, Partridge och Sprott vid King's College, Cambridge; korrespondensen mellan Ramsey och Schlick i Vienna Circle Archives i Amsterdam; samlingarna gällande Ramsey, Carnap och Reichenbach i Archives of Scientific Philosophy vid University of Pittsburgh samt akterna över Russell och Ogden vid McMaster University. Hugh Mellors radioporträtt från 1978 innehåller korta intervjuer med personer som kände Ramsey, och Ramseys dotterson Stephen Burch har privat material i sin ägo som inte finns tillgängligt någon annanstans. Ramseys dagböcker och brev var inte forum för skaparkraft och inte ämnade för eftervärlden. Men de ger uttryck för hans, ibland smärtsamma, sanna och uppriktiga känslor och låter oss få se inte bara den märkvärdige tänkaren utan hela människan.

Slutligen råkade jag, i vad som bäst kan beskrivas som en akademikers önskedröm, hitta en ovärderlig och så gott som okänd guldgruva. Jag var redan en bra bit in i arbetet med biografin när jag stötte på ett brev från en Laura Leavitt Kahn i akten över Max Newman vid St John's College i Cambridge. Hon hade skrivit till Newman för att berätta att hon var forskarstuderande i Oxford och att hennes avhandling skulle bli en Ramseybiografi. Hon undrade om han hade några minnen att dela med sig av. Hon hade bil och ville komma och intervjua honom. För att göra en lång historia kort spårade jag upp denna doktorand – Laurie Kahn, som nu var prisbelönt dokumentärfilmare i Boston. Biografin hade aldrig blivit skriven. Men Laurie hade gjort ett oerhört omfattande undersöknings- och intervjuarbete av hög kvalitet. Hennes stora material hade lånats ut, och hurvida det fortfarande existerade var en öppen fråga. Lyckligtvis hade det bevarats och återfinns i dag på Thomas Fisher Rare Books Library vid University of Toronto, dit det donerats av Laurie med upphovsrätt som sig bör.

Laurie hade sagt till en av dem hon intervjuat att hon inlett sitt projekt vid senast möjliga tidpunkt, 52 år efter Ramseys bortgång, när de som känt honom var åtminstone närmare 80 år. Jag inledde min research ett bra tag efter detta kritiska skede, när alla som känt Ramsey var borta. Laurie hade intervjuat Ramseys efterlämnade hustru, hans syskon, vännerna från skol- och studenttiden, Wittgensteins systerson med flera. Genom att öppna ett fönster mot det förflutna för mig gav hon mig det som verkat oåtkomligt: tillgång till direkta frågor och uppriktiga svar om Ramsey från dem som hade förstahandskännedom. Jag är Laurie tacksam för hennes uthållighet och skickliga intervjuarbete 1982 och för hennes hjälpsamhet 2016.

Utöver allt detta finns avsevärda mängder tämligen utforskade teoretiska arbeten av Ramsey själv. Det mesta av det viktiga materialet finns nu publicerat – en samling texter utgivna av Braithwaite 1931, utgivna på nytt och utökade av Hugh Mellor 1978 och 1990; det opublicerade bokmanuskriptet 1991, med Nicholas Rescher och Ulrich Majer som redaktörer; noteringar om filosofi, sannolikhet och matematik redigerade av Maria Carla Galavotti även de 1991; en

notering om vikten av empiri publicerad 1990 av Nils-Eric Sahlin samt en om nationalekonomi redigerad av Pedro Garcia Duarte 2009. Men många av originalmanuskripten, med Ramseys överstrykningar och ändringar i blyerts, förblir en skattkammare för var och en som älskar intellektuellt detektivarbete. De flesta återfinns i Archives of Scientific Philosophy vid University of Pittsburgh, som förvärvade samlingen 1982. Den omfattar sju stora kartonger som innehåller hela 38 mappar vardera, och den finns tillgänglig digitalt. Några av Ramseys originaltexter förvaras i Cambridge Universitys arkiv, och vissa finns i privata händer. Till exempel skänkte Lettice ett kort och odaterat manuskript om Wittgensteins *Tractatus* till kännaren Michael Nedo. Det har bara ett litet fåtal sett. En del originalmaterial är spårlost försvunnet, bland annat det viktiga arbetet »Theories«.

Även en del privat material har gått förlorat eller blivit förstört. Det mest relevanta bland Lettice Ramseys fotoalbum saknas. Laurie Kahns inventering av dess innehåll får en att må riktigt dåligt över det – där fanns bilder av Frank i sällskap med Lettice och Frances Marshall som gör konster på stränder, Frank som busar omkring och kopplar av med sina döttrar, Frank när han hälsar på Keynes ute på landet, Frank som tränar på stranden, spelar tennis, har picknick med vännerna, är avklädd tillsammans med Lettice och promenerar med Elizabeth Denby, hans andra stora kärlek. Denbys egna brev till Frank brändes efter hennes död, enligt hennes önskan.

Även om det inte är idealiskt i akademiska sammanhang har jag låtit bli att belamra texten och i stället placerat hänvisningarna till både primär- och sekundärkällor längst bak i boken. Den som vill hitta originalmaterialet, eller undersöka stödet för ett visst påstående, kan göra det. Principerna jag tillämpat för citering av primära källor är komplicerade, av skäl som jag hoppas är förståeliga.

Ibland finns ett dokument tillgängligt bara som fotokopia eller i digital form, på mer än en plats. Till exempel innehar Ramseys dotterson originalen av (och upphovsrätten till) samtliga brev och dagböcker, men Lettice Ramsey gav inte helt kompletta och inte helt överensstämmande kopior till både King's College och Laurie Kahn. Mitt val av källa i dessa fall kommer oundvikligen att skapa irritation

hos vissa men inte andra, och avgörande för det lär bli på vilken kontinent man är bosatt.

Forskare inom en rad olika områden har besökt de olika arkiven och använt sig av material från dem (ibland utan att ha skaffat tillstånd). Det förekommer att en publicerad version av ett brev, en dagboksanteckning eller ett manuskript är felaktig eller ofullständig, eller att den underlåter att visa på en viktig överstrykning eller tvekan från författarens sida. I sådana fall citerar jag den mer korrekta eller mer rättvisande källa som finns arkiverad, inte den som publicerats. I de fall där den publicerade avskriften är invändningsfri, eller där det finns helt trivialt skrivfel i den (som en utelämnad punkt), citerar jag den publicerade versionen och korrigerar texten utan vidare kommentarer. Sådant som är oläsligt markerar jag med []. Om ett brev är översatt från exempelvis originalspråket tyska till engelska anger jag översättarens namn i slutnoten, om det inte tydligt framgår av texten. Sidnumren för Ramseys samlade arbeten avser Mellors utgåva från 1990, inte Braithwaites utgåva från 1931.

DEL I

Uppväxten

Ramseys

En familj i Cambridge

FRANK PLUMPTON RAMSEY föddes den 22 februari 1903, i föräldrahemmet på Chesterton Road i hjärtat av Cambridge. Han var Agnes och Arthur Ramseys första barn. Arthur var docent i matematik och vicerektor vid Magdalene College i Cambridge – en god författare av läroböcker, men ingen stor matematisk tänkare. Agnes, som hade utbildning från Oxford i en tid när flickor sällan fick gå vidare till universitetet, arbetade för att förändra samhället. Arthur och Agnes förväntade sig att deras barn skulle lyckas i livet, och de fick också uppleva det. Michael föddes året efter Frank. Han blev ärkebiskop av Canterbury och högsta ledare för Church of England. Sedan kom Bridget, som med tiden blev läkare, och sedan Margaret, lärare i nationalekonomi vid Oxford.

Familjen tillhörde vad Noel Annan, rektor vid King's College i Cambridge, kallade Englands intellektuella aristokrati. Vid 1900-talets början var grenen i Cambridge ett komplicerat nätverk av personer och släkter. Franks förskolefröken miss Sharpley hade varit guvernant till Frances Darwin, sondotter till Charles Darwin. Agnes politiska arbete förde henne in i kretsen kring John Maynard Keynes mor. Släkterna Keynes och Darwin länkades samman av äktenskapsband. Edward Bevan, som skulle bli Ludwig Wittgensteins läkare och vän, hade bott granne med Ramseys och brottats med Frank och Michael på mattan i salongen när de varit ungdomar alla tre. Charles (C.K.) Ogden, inflytelserik redaktör och upphovsman till hjälpspråket Basic English, var vän till familjen.

En så fördelaktig kulturell bakgrund skulle kunna få Franks uppstigning till den engelska intellektuella världens högsta höjder att på ytan framstå som friktionsfri, och de rent faktiska omständigheterna

stödjer den bilden. Han fick stipendium för att studera vid förnäma privatskolan Winchester College, som var avgiftsbelagd, och läste sedan matematik vid Trinity College i Cambridge. Keynes, som tidigt identifierat honom som en stor begåvning, fångade upp honom direkt och gjorde honom till docent vid King's College när han var bara 21. Bortsett från internatskolor, ferier och ett halvår i Wien tillbringade Frank hela sitt liv i Cambridges varma famn, under de sannolikt mest lysande decennierna i universitetets 800-åriga historia.

Men även om uppstigningen kanske skedde på en steg som redan ställts fram, hade ingen kunnat vänta sig att Frank skulle klättra fullt så snabbt och högt. Som Keynes uttryckte det framstod det nästan som att »Ramsey i barnkammaren inte långt från Magdalene omedvetet tagit till sig allt som någon kan ha sagt eller skrivit på Trinity från 1903 till 1914«. Vägen uppåt saknade inte heller inslag av tvivel. Som vi ska se väntade personliga prövningar som hade kunnat få honom att tappa fotfästet.

Franks klassbakgrund och ställning var mycket speciell, på det fint utmejslade och typiskt engelska viset. Han tillhörde inte överklassen, utan en förhoppningsfull och yrkesutövande övre medelklass. Med sig i bagaget hade han den religiösa miljöns visshet och redskapen som god utbildning ger. Som vi ska se hade han också fått med sig vissa förutfattade meningar som hörde hans samhällsskikt till. Men hans ideal om socialism och jämlikhet, hans »omtanke om den svagare«, skulle hindra sådana fördomar från att uttryckas i hans handlande. Eftersom en av hans filosofiska bedrifter skulle bli att visa att vi kan utläsa andras uppfattningar ur deras beteende, bör vi göra likadant med honom själv.

Kyrkoherdar och predikanter

Båda Franks föräldrar var barn och barnbarn till präster. På Arthurs sida var de nyevangeliska, lågkyrkliga, folkliga kongregationalister. Arthurs far Adam Averell Ramsey var pastor i Yorkshire, där Arthur bott som liten till dess att familjen flyttade för att grunda en ny för-

samling i Hackney i London. Agnes kom från en familj som var mer traditionell, fast lika gudfruktig. Hon hade växt upp i byar i Norfolk där fadern Plumpton Stravinson Wilson varit anglikansk kyrkoherde.

Franks släktbakgrund var alltså fylld av kyrkans tjänare, och religionen genomsyrade också hans egen familj. De var trogna besökare i frikyrkliga Emmanuel Congregational Chapel i Cambridge, där Arthur var diakon från 1914 och till sin ålderdom. Arthur ledde den dagliga bönen efter att familjen ätit frukost och Agnes skickade bön- och psalmböcker till Frank när han läste på internatskolor. Michael skulle låta kyrkan bli hans liv. Han valde anglikanska Church of England, vilket gjorde Agnes väldigt nöjd och Arthur till en början missnöjd. Som man kunnat förvänta sig var Frank troende som barn.

Dock gjorde han uppror rätt tidigt. Arthur beskriver graden av gudstro hos den 13-årige Frank på följande sätt:

Sommaren 1916 tillbringade vi några veckor i Old Hunstanton, den enda semesterresa vår familj gjorde tillsammans mellan 1914 och 1919. Under tiden där talade Frank med mig om religiösa betänkligheter. Han funderade ut saker på egen hand. Jag tror det var under terminen därpå som han kom fram till att han ville bli konfirmerad, vilket blev något av en överraskning för elevhemsföreståndaren, som ansåg honom vara för ung ... [A]tt han skulle vilja ta ett sådant steg efter att ha övervägt det noga gjorde oss båda mycket glada.

När Frank gick på Winchester konfirmerades så gott som alla elever i Church of England.

Men i juni 1920, sista året på Winchester, skulle Frank skriva till sin mentor C.K. Ogden hemma i Cambridge och beskriva sitt religiösa sinnelag vid konfirmationen på ett helt annat sätt:

Bäste mr Ogden

Jag tackar så mycket för ert brev, som jag skulle ha besvarat tidigare om jag haft möjlighet. Mamma och Bridget var här från söndag till tisdag och efter det har jag skrivit en riktigt dålig uppsats för mr Williams som skulle ha varit inlämnad för någon tid sedan.

Vad gäller Williams tror jag att följande kan intressera er. När jag konfirmerades för 3 1/2 år sedan hade jag ganska starka tvivel kring om jag verkligen trodde på allt det som jag borde tro på, och under förberedelserna frågade jag Williams till råds om detta. Jag berättade att jag inte trodde på kroppens uppståndelse. Han verkade inte bekymrad över det och förklarade för mig att det jag uppfattade som »kroppen« i själva verket kallades »köttet« och att kroppen bara syftar på personligheten, så alla trodde på kroppens uppståndelse medan ingen förstås trodde på köttets uppståndelse, för det var en absurd dogm. Då visade jag honom att i doplöftet som jag förnyat vid konfirmationen inte stod kroppens uppståndelse, utan faktiskt köttets uppståndelse, som han just sagt var en absurd dogm. Jag trodde han skulle bli tämligen svarslös men han verkade inte ett dugg bekymrad och försvarade köttets uppståndelse utan att ha det minsta emot det. ... Såvitt jag kan se är han beredd att säga att han tror på vad som helst om han tänker sig att det ska ge utdelning; han är inte ett dugg kyrkligt sinnad och tycks ha lytt order som ett steg på vägen till rektorsposten.

Redan som 13-åring var Frank ateist. Han meddelade lärarna sin ståndpunkt i en uppsats om huruvida staten borde stödja religiösa skolor. Hans slutsats var att den inte skulle det:

religiös utbildning är inte utbildning. ... Sann utbildning är bred och tolerant; den bör få oss att uppfatta människans, vår nations och vår trosbekännelses litenhet. Dessutom finns allt att vinna på att låta kristna och parsiska barn studera etik och komparativ religion tillsammans... Det skadar aldrig att läsa Bibeln; det är den bästa bok en människa kan läsa; det oförsvarliga är uppfattningen att Bibeln eller någon annan bok representerar en slutgiltig sanning. Det talas om utbildning i den kristna religionens principer; det är inte egentlig utbildning mer än utbildning i Marx principer är det.

Franks ateism kom som en ovälkommen överraskning för bägge sidsorna av släkten, och än mer oönskad blev den i och med att hans två yngre systrar följde efter. Michael, som stod sin bror nära livet

igenom, blev mycket illa till mods när han under en familjevistelse vid havet fick höra av Frank att han förlorat sin tro. Deras meningsutbyten om saken fortsatte så länge Frank levde. Frank beklagade förstås att Michael blivit en kyrkans man, men Michael visste hela tiden med sig att frågan aldrig skulle hota deras relation. På sin dödsbädd försökte Frank fortfarande övertyga Michael om att religion var något irrationellt.

Frank var väl känd för sin ateism. När en vän efter hans död anammade religionen och lät sig döpas, konstaterade en nära vän till dem båda: »B. hade aldrig kunnat göra det om Frank varit i livet.«

Friskusar och spartaner

Franks mamma kom från en familj bestående av friskusar – energiska, livliga och högljudda. Agnes var en Wilson, näst yngst av nio syskon och född 1875. Hennes mor Elizabeth (»Meme«) var dotter till en framgångsrik köpman i North Lynn i Norfolk. Agnes far var kyrkoherden Plumpton Stravinson Wilson, som varit ordningsman och kapten för cricketlaget vid internatskolan Uppingham i Rutland och sedan gått vidare till Exeter College i Oxford, där han miste högerhanden i en vapenolycka. Förnamnet Plumpton refererar till släkten Wilsons härstamning från de Plomptons, som var riddare och behärskade stora landområden efter erövringen år 1066. I Yorkshire finns en by med namnet Plompton uppkallad efter släkten – en sir Edward Plompton bytte »u« mot »o« på 1500-talet. Det finns minst en Plumpton per generation i släkten Wilson, fast på Agnes tid hade namnet blivit nedflyttat till en andraposition. Fem av hennes sex bröder fick det. Varför bara en av dem – Archie – slapp undan är oklart.

Makarna Wilson värdesatte utbildning för sina söner och även sina döttrar, vilket inte var vanligt på den tiden. Meme skolade dem varsamt tills de fyllde sex, då pastorn tog över på ett sätt som en av sönerna – Charlie – beskrev som »synnerligen strängt«. Men inget av syskonen tycktes ha något emot det, och alla skördade frukterna av det. Pojkarna fick stipendier för att studera vid privatskolor och